

Чурапчыга күн тахсар!

12+

2020 сыл
Кулун тутар
6 күнэ
бээтинсэ
№ 17
(11673)

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

олунньу 28>

олунньу 29>

кулун тутар 1>

кулун тутар 2>

олунньу 30>

кулун тутар 3>

сарада кулун тутар 4>

септээр кулун тутар 5>

септээр кулун тутар 6>

ААН ДОЙДУТААҔЫ ДЬАХТАЛЛАР КҮННЭРИНЭН!

Күндү Далбар хотуттар!

Өрөспүүбүлүкэ салалтатын уонна тус бэйэм ааптыттан эһигини сааскы сырдык бырааһынньыгынан – Аан дойду дьахталларын күнүнэн итиирик-истинник эбэрдэлиибит!

Томороон тымныылаах хотуу кыраайыт кырыа кыһына саас кэлбитин кэрэһилиир кулун тутар 8 күнүн көрсө иһиэргэс дылы ыһынар. Бүккүр-бүлүс бырааһынньык сааскы күн бастагы сылаас сардангаларын, сырдык мичээри, үлүскэн үөрүүнү бэлэктиир.

Былыр-былыргыттан дьахтар алаһа дьизни иччиллэр аналлаабын бэлэтииллэрэ. Аныгы олоххо дьахтар бу үрдүк аналларга социальнай оруол эбиллэр. Бүгүн кэрэ анаардар дьыалабыай, профессиональнай хаачыстыбаларынан сөхтөрөллөр, өрөспүүбүлүкэ социальнай-экономическай олоһор көхтөөхтүк кытталлар. Үөрэх, доруобуйа харыстабылын, социальнай хаачыһыы, тыа хаһаайыстыбатын, эрэиз, экономика онтон да атын эйгэтин сайдыытыгар дьахтар дьонун кылааты киллэрэр.

Биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр дьахтарга, дьиз кэргэн институтугар, ийэ буолууну уонна оҕо сааһы араначчылыыр үлэ-хамнаска, дьиз кэргэн сударыстыбатын көдүүстээх көмөнү ыларын туһугар тумус суолталаах социальнай бэлиитикэни торумнуурга дьонун болгоомто ууруллан кэллэ.

Күндү Далбар хотуттар! Бу сырдык сааскы күн эһиги дьиз кэргэннэригэр иллэх олоһу, үйгүнү, үлэ-хамнаска ситиһини, чэгиэн доруобуйаны уонна тапталы баҕарабын!

Айсен НИКОЛАЕВ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана.

Убаастабыллаах улууспут кэрэ анаардара! Эһигини Аан дойду дьахталларын күнүнэн итиирик-истинник эбэрдэлиибит!

Куруук сырдык уонна истин суолталаах сааскы бырааһынньык түбүктээх олохпутугар кэрэни түстүүр, санаабытын кизгээтэр. Ону сэрэс бу күн Айыыһыт уонна Издэхсит төһөрүлүү дьахтар аймах олоһу тэниир, алаһа дьизни арчылыыр үрдүк аналлар мэхталбытын аныыр бэлиэ күммүт буолар. Биһиги улууска кизин туттар дьахталларбыт олус элбэхтэр. Герой-ийлэрбит, үлэ бастыһынара, сэрби ыар сылларыгар Хоту дойдуга көһөрүүнү аахсыбакка, Улуу кыайыны уһансыбыт, бэл, фронтта тиийэн кырыктаах кыргыһыларга кыттыбыт дьахталларбыт кэлэр кэм кэнээри ыччатыгар куруук үтүө холобур буолаллар. Биһиги кинилэргэ сүгүрүйүбүт, махтанабыт.

Алаһа дьизбит аанньаллара-күн күбэй ийэлэр, эйбэс эбэлэр, эдүүдэр, мэлдьи сырдыгынан сыдыаһа, сылааһынан илгийэ сыдыын, саргылаах санаабытынан, сахалыы мындыр толкуйгутунан өссө да тирэх буола турун дьиз амарах алгыһытын тиздэбит!

Баҕарабыт эһиэхэ, эһиги дьиз-кэргэннэригэр, аймах-билэ чугас дьонгутугар чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, үлэ-үөрэххэ ситиһиллэри, дьоллоох-сөргүлүүбүтү байылыат олоһу!

Андрей НОГОВИЦЫН, улуус баһылыга,
Афанасий ЗАХАРОВ,

Чурапчы улуунун дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ.

Дорогие наши женщины!

От имени Чурапчинского местного отделения Якутского регионального отделения Всероссийской политической партии «Единая Россия» сердечно поздравляю вас с Международным женским днем!

В первые весенние дни мы говорим слова любви, признательности и уважения нашим дорогим женщинам. Испокон веков вы являетесь символом красоты, нежности, гармонии, верности. Сегодня мы хотим сказать спасибо Вам, наши дорогие женщины, за умение сочетать в себе нежность и настойчивость, мудрость и вечную молодость. Нас вдохновляет Ваша внутренняя сила, которая позволяет вам покорять профессиональные вершины, активно заниматься общественной деятельностью, оставаясь при этом нежными хранительницами домашнего очага, наполняя уютном дом, воспитывая детей, и окружая заботой близких. Вы несете радость и гармонию, мир и спокойствие, щедро даря своим близким душевную заботу, мудрость и умение сопереживать.

Пусть яркость этого дня сопровождает Вас целый год!

Пусть в ваших домах всегда царят любовь и благополучие, а ваши сердца будут согреты заботой и уважением. Спасибо Вам за понимание, за мудрость и поддержку, за то, что делаете нас добрее и благороднее. Желаем вам душевного комфорта и счастья!

Алексей ЕГОРОВ,

с глубоким уважением, Секретарь Чурапчинского местного отделения
ЯРО Партии «Единая Россия».

Күндү кэрэ анаардарбыт!

Эһигини сааскы маннайгы бырааһынньыгынан - аан дойдутаагы Дьахталлар күннэринэн эбэрдэлиибит!

Былыр-былыргыттан саха дьахтарын мындыр өйө, толкуйа, муудараһа, талба талаана уос номоһор кэпсэнэр. Сэрби, уот-кураан сылларыгар Чурапчы дьахталлара сылайары билбэххэ, тымныыттан чаҕыйбакка бултаан, балыктаан, фронтка бэргээ, үтүлүк, сылаас таһас тигэн ыппыттар. Кинилэр айылбаттан бэриллибит тулуурдара, дьулуурдара, амарах санаалара дойду сайдыытыгар биз тирэх буолбута. XX-с үйүсэ улууспутун ааттаппыт, суон сурахтаабыт бастагы летчик Вера Захарованан, учуонай Ефдокия Коркинанан, артыыстар Анастасия Лыткинанан, Дарья Спелцованан у.д.а. кизин туттабыт. Күн бүгүн кинилэр тэлбит суолларынан улуустут дьахталлара олох бары эйгэтигэр – бизнескэ, үөрэхкэ, успуорка, наукаҕа, култуураҕа, политикаҕа көхтөөхтүк кытталлар, биһигини кыайыларынан, ситиһиллэринэн үөрдэллэр.

Күндүттэн күндү дьоммут, эһиэхэ чэгиэн доруобуйаны, үлэ-үөрэххэ ситиһини, сааскылы чабылхай күнү, алаһа дьизбитигэр этэннэ буолууну баҕарабыт!

Михаил ГУЛЯЕВ, Павел ПИНИГИН, Семён НИКИТИН,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэн дьокутааттара.

Сааскы маннайгы бырааһынньыкка

Чурапчы нэһилиэгэр кулун тутар 4 күнүгэр «Айылгы» норуот айымньытын дызигэр Аан дойдутаабы дьахталлар күннэригэр аналлаах үөрүүлээх бырааһынньык ыйытылынна. Сандап саас бастаахы бырааһынньыгар сибэккилии симэммит кэрэ анаардар үөрэ-көтө муһуннулар.

Бастаахы этээс фойетыгар атыы-тутуу дьаарбанката тэрилиннэ. Онно бэлэххэ аналлаах тыыннаах сибэки, кинигэ араас көрүнүрү, «быотик» («красота») нобуордар уо.д.а. бэлэхтэр атылланыйлар. Маны таһынан улууска иэнник биллэр асчыт, эдэр суруйааччы Наталья Иванова «Самый главный ингредиент — Любовь» ырысыаптаах отфрыткаларын сүрэхтэнитэ буолла. Бу чабылхай өгнөөх таһаарылар «Бичик» кинигэ кыһатыгар Наталья Иванова ырысыаптарынан, ааптарыскай уруһуйдарынан оһоһуллубуттар.

«Фэшн дэй» («Стильный день») муодунай дьүөгэлиилэр күрэхтэрин кыттааччылары чабылхайдык таннан кэлбит уобарастарын кэлбит дьонно билиһиннэрдилэр итинэн хааман көрдөрдүлэр.

Тэрээһин үөрүүлээх аһыллыгыгар нэһилиэк дьокутааттара сааланы толору кэлбит кэрэ анаардары бырааһынньыгынан эбэрдалзэн хоһомсору аахтылар, тольпан сибэки дьербетүн тутартаатылар. Нэһилиэк баһылыга Владимир Сивцев кэлэн иһэр Аан дойдутаабы дьахталлар күннэринэн кэрэ анаардары истинник эбэрдалзэтэ. Ол кэнниттэн «Мисс РС(Я)-2020» кэрэ куолар кункуустарыгар биер дойдулаахпыт Анжела Оконешикова ситиһиллээхтик кыттан «А-ая Вице Мисс РС(Я)» буолбутунан эбэрдалзэн туран, 20 тыһ. суумалаах сэртификэти туттарда.

«Чурапчына» уопсастыбаннай түмсүү бэрэссэдээтэлэ Оксана Оконешикова эбэрдалзэн туран, түмсүү үлэтин-хамнаһын сырдатта. Салгыи тэрээһин биер саамай долгутуулаах түгэнинэн, талба талааннаах, олоххо актыыбынай позициялаах, улахан дьиз кэргэн далбар хотуттарыгар, хаһаайкаларыгар «Талба ааптары» туттары сирэ-туома буолла. Ол курдук, анал ааптар анаһылар: «Талба Хотун» - Маргарита Филиппова (Киин), «Иэйи Хотун» - Светлана Семенова (Мурун Тыымпыга), «Күндүл Хотун» - Светлана Макарова (Маарыкчаан), «Далбардаах Хотун» - Алена Дорофеева (Куобалы), «Чэпизн Хотун» - Анастасия Пестрякова (Спортивнай), «Ытык мааны Хотун» - Александра Кардашевская (Чаран), «Сайдам Хотун» - Снежана Титова (Молодежная).

«Дьүөгэлиин сэхэргэһиз» истин аһаас кэпсэтигэ «А-ая Вице Мисс РС(Я)-2020» аат хаһаайката, улуус кэрэ куота Анжела Оконешикова, биллиилээх асчыт, эдэр суруйааччы, блогер Наталья Иванова уонна улахан дьиз кэргэн Далбар Хотуна Татьяна Ефремова

ыалдьыттаатылар. Көрөөччүлэргэ тус олохторун, дьиз кэргэтэрин, себүлүүр дьарыктарын, олоххо көрүүлэрин туһунан ситиһилии билиһиннэрдилэр, киирбит ыйытыларга эппиэттээтилэр. Бу бырайыагы ааптар, «Улыбка» уһууаан сибидиссэйз Екатерина Иванова тэрийэн ыйтта.

Бу күн нэһилиэк эр дьонно, уһууаан иитиллээччилэрэ, улуус ырыаһытара уо.д.а. эбэрдэ нүөмэрдэри толордулар.

Итини таһынан бары кэрэ анаардар сахалыы этнофитнескэ кыттыһан «Флешмобка» үһүүлээтилэр.

Ити курдук, бу күн нэһилиэкпит кэрэ анаардара дьүөгэлэрин кытта көрсүһэн, ирэ-хоро кэпсэтэн, анал миэстэлэргэ хаартыскага түһэн, бырааһынньыктаабы кизһэбэ дуоһууа сынньаныйлар.

Марфа ПЕТРОВА.

Сэмэн Жандринскэй хаартыскага түһэриитэ.

— ИСПИСЭЛИИС ТЫРЫБЫНАТА —

КӨМӨ-ТИРЭХ, ӨЙӨБҮЛ БУОЛАЛЛАР

«Сана олох» хаһыаппыт бүгүнгү нүөмэрин «Исписэлиис тырыбыната» рубрикатагар Саха Өрөспүүбүлүкэтин Чурапчытаабы саастарын ситэ илик оҕолору социальнай реабилитациялар кини судуарыстыбаннай кэбэһин тэрилтэ дириэктэрэ Мария Николаевна Савина ыалдьыттыыр. Кини — Уус Алдан

Чэриктэйтэн төрүттээх. Уус Алдан Дүсүмүгэр орто оскуоланы бүтэрэн, СГУ нуучча тылын уонна литэрэтиирэтин салаатыгар үөрэммитэ. 1985—1997 сс. Чурапчытаабы интэрнээт-оскуолаба нуучча тылын учууталынан, Чурапчы орто оскуолатыгар дириэктэри иитэр үлэбэ солбуйааччынан, 1997 с. улуус дьахталларын дьиз кэргэн отделын салайааччытынан үлээбитэ. 2000—2004 сс. — Чурапчы нэһилиэгин дьахталларын баһылыга. 2004 сылтан Реабилитациялар кини дириэктэрэ. Кэргэннээх, оҕолоох.

Мария Николаевна салайар тэрилтэтин үлэтин билиһиннэрэр.

Бу тэрилтэ 2002 сыллаахха улуус дьахталларын иһинэн очотообу баһылык Алексей Шадрин дьахталлар үлэтин саҕалаабыта. Барыта 8 үлэһиттээбэ. Сылала-сорууга-дьиз кэргэннэ, оҕолорго көмө-тирэх, өйөбүл буолуу. Билинни сана хонтуруаларын дьизтэ тутуллуон иһинэ «Бейиһиат» маҕаһыһына улуустаабы «Маарыкчаан» тэлэбидэннэһэтин кытары куортамнаһан олохтооттар.

2002 сылга үлэбэ уонна социальнай сайдыыга министиэристибэ бирикээһинэн үлэһиттэр эбиллибиттэрэ, 22 буолбуттара. 2012 сылтан сана дьизбэ социальнай харалта управлениетынын бааллар. Үлэһиттэр икки хайысханы тутуһаллар. Стационарнай салааба 3—18 саастаах оҕолор сылдьаллар. Үлэ толору суукканан, ол эбэтэр 24 чаас барар. Манна уустук, ыарахан балаһыанньаларга түбэспит оҕолору үөрэтии, кэлэктиипкэ сырытыннары, култуураба, тутта-хапта сылдьыыга иити, о. д. а. ньымаларынан олоххо бэлэмнээһин ыйтылар. Иккис хайысханан социальнай реабилитацияба

маадылар оҕолоох дьиз кэргэни кытары үлэһэһин буолар. Манна ыарахан иитиһилээх оҕолору кытары үлэ киирэр. Полиция актатынан, улуустаабы КДН (саастарын ситэ илик оҕолорго хамыһыһа) ходотайствотын, төрөппүт эбэтэр оҕо сайабыллыаһынан ыйыллаллар. Улуус киинигэр Ньидылигэ оҕолору олордор дьизлээхтэр. Сибидиссэһинэн уолуттаах педагог Александра Мирбабаева үлэһир. Бастаан 105 кэ миэтэрэ иэннээх буоллабына, билиһин улаатыннарар 240 кэ миэтэрэ иэннээх дьизлээхтэр. Уһаайбалара 3100 кэ миэтэрэ иэннээх, чэбдик-ыраас, кэрэ айылҕалаах, олордорго, үлэһиргэ усулуобуйа толору баар. Итинэн барыта 15 үлэһиттээхтэр — 4 иитээччи, 2 иитээччи көмөлөһөөччүтэ, психолог, повар, танас сууһааччы, медицинскэй үлэһит, төхүлэһиттэр. Күлгэ 6-та аһыһаллар. Кэтр танастарыттан утуйар танастарыгар тийэ толору хаачыллаллар, сыллата санардылаллар.

Оҕолор уларыһыларын хэтээн көрөр психолога аналлаах сенсорнай хос үлэһир. Итинэн сана 300 тыһ. солк. оборудование туруорулунна. Доруобуйаларын туругар улахан болгомото ууруллар. Сыл айы диспансеризацияны бараллар. Тиистэрин онорторууга кини балыһа стоматологической отделениетынын толукон ыларга дуоҕабардаахтар.

Кэлэктиип — эдэр, орто саастара — 30-35. Оҕолору кытары үлэһэһчилэр педагогическай үөрэхтэрин таһынан, эбии социальнай хайысхалаах үөрэби бараллар. Хас биридди педагог туһунан бырайыактаахтар. Холобур, иитээччи Георгий

Сокольников «Уоланнар» бырайыагынан уол оҕону сиргэ-уокка сырытыннарар, айылҕаны кытары алтыһыыга, харыстабыллаахтык сыһыаннаһарга, эр киһи сатабылларыгар үөрэтэр. «Олонхо» бырайыагынан Александра Корякина уонна Наталья Софронова үлэһиттэр. Оҕолору кытары «Ньургун Боотур» олонхо геройдарынан 15 куукуланы тананынан, туйуунан онорторбуттара. Ити төрүт култуураны, сахалыы өйү-санааны иитиһэ туһалыыра саарбахтаммат. Кыайыы 75 сылыгар анаан 16 куукуланы байыаннай танастаабыллар — генерал, эппиһир, сержант, танкист, лүөччүк, бартыһаан, о. д. а. Тыыл бэтэрээһинэр, Көһөрүлүү кыттылаахтарын кытары көрсүһүлэри былааныйаллар. Оҕолор төрөөбүт түөлбөлөрүн дойдуларын патриоттара буолалларыгар эрэллээхтэр.

Үлэһэр тустаах былааныйан барар. Дьону-сэргэни, төрөппүттэри кытары ыкса сибээстээхтэр. Нэһилиэктэр дьахталларын дьиз кэргэннэ исписэлиистэригэр аһаас аан күннэрин ыйыппыттар, сыллата уһууааннары кэрийэн субэ-ама биэрэллэр. Эрэл ийэлэр түмсүүлэриниин биергэ үлэһиттэр — иистэнэргэ, оҕуруот аһын олордорго, ас астааһыныгар үөрэтэллэр. Идэбэ кэтэхтэн (дистанционно) үөрэтиигэ ылсан, 4 киһи үөрэхтэрин бүтэрэн дастабыранныаһылылар. Баһаарынай, санитарнай, бэтэринээринэй, доруобуйа харыстабылын хонтуруоллара мэлдьи сылдьаллар.

Салайааччы дьиз-уот кыарабаһын, эргэритин этэр. Улуустаабы хамыһыһа тэрийэн акталаан, министиэристибэ киллэриллибит, сана таас дьиз тутуугун туруорсаллар.

Киин үлэтин улуус дьонно-сэргэтэ, төрөппүттэр хайгыһаллар, махтаналлар. Маньык тэрилтэ баара туһалааһын, оҕолору олоххо бэлэмнээһиннэ улахан оруоллаабын бэлэһиһиллэр.

Манна даҕатан суруйдаахха, Мария Николаевна улуустугар салайар үлэбэ үлэһир түмсүүлэрин төрдүс сылын салайар, былааныйан үлэһиттэр.

Түмүкүлэр улуус кэрэ анаардарыгар Мария Николаевна бырааһынньыктаабы эбэрдэтин уонна көрүнэ сылдьаахха, дойдуга бэриниһилээх буолуохха, эр дьонно көмө-тирэх буолуохха, харыстабыллаах сыһыаны олохтоохха.

Алексей СЛЕПЦОВ.

ЧӨМГҮЧ

Оболорго уонна дьахталларга аналлаах сыһыары

киллэрэн, балтын кытта айылга матырыйаалларын булан аҕалан онгорбуттара. Итинник кыра-кырааан саҕаламмыт быһыыта...

Бэйэбит хоһоону ааҕарбытын ордорбут, дьиз кэргэнинэн араас куюнурустарга кыттабыт. Ол иһин да буолуо — хоһоону ааҕан баран, харахтарыгар онгорон, ойуулаан көрөн, манньк онгоруугун дьиз бэйэлэрэ этэллэр. Оччоҕо аҕалара маһы быһан, хартыына арааматын онгорон бизэр уонна дьз, бары опорон эрэ онгоробут.

Ханнык айымньылары аахтыгыт, туох онгуктар баалларыт?

Үксүн саха суруйааччыларын хоһооннорун ааҕабыт. Оскуола бырагырааматыгар миэрбит хоһооннору, ону таһынан бэйэбит эмиз сылдьан эрэ сүрэхпитигэр чугастык ылыммыт хоһооннорбутугар анаан онгуктары онгоробут. Улахан кыыспыт Галина 2014 сыллаахха

К.Туйаарыскай «Таба»

Аабыы нөнгүө — айар дьобур арыллыыта

Ааспыт ндизлэбэ буолан ааспыт «Тыл — омул тыына» дьиз өрөспүүбүлүкэтээби форумга араас хайысхаларынан маастар-кылаастар буолбуттара. Онно Болугур нэһилиэгиттэн Дьячковскайдар дьиз кэргэни бэлиэтии көрбүтүм. Кинилэр обону кыра эрдэбиттэн аабыыга сыһыаран, аахпыт айымньыларынан илиинэн онгуктары онгорор ураты дьарыктаахтар эбит. Бэйэлэрэ сахалыы поэзияны ордороллорун этэллэр. Онон киһи баҕардагына, оботугар араас ньыманы туһанан, сахалыы тыыны, куту-сүрү, ону сэрэ илиинэн онгор дьобуру инэриэн сөл эбит дьиз түмүккэ кэлэбин. Бүгүнгү нүмүргэ ыал ийэтинин Дария Григорьевналыын сэхэргэһиитин таһаарабын.

Дария Григорьевна, кэлэн иһэр аан дойдутаабы дьахталлар күннэринэн эбэрдэлибин, бэйэн дьиз кэргэни туһунан сырдат эрэ...

Билиги Дьячковскайдар дьиз кэргэн үс оболорхут. Кэргэним Владимир Михайлович — Ростелеком үлэһитэ. Мин Болугур нэһилиэгин дьаһалтатыгар экономистыбын. Улахан кыыспыт Галина үөрөбүн бүтэрэн, Амма улуутун Абаҕа орто оскуолатыгар химия учууталынан үлэтиир.

М. Искровский «В поле»

Уолбут Владимир Дькуускайдаабы педагогическай индустриальнай колледжа үөрэнэр. Кыра кыысчааммыт Влада — РИ. Константинов аатынан Амма орто оскуолатын 6-с кылааһын үөрэнэччиһэ. Тыа сиригэр опоробут сизиринэн хаһаайыстыбалаахпыт: сылгы, сибиинньэ, куурусса илэтибит. Обуруот ас арааһын опоробут. Дьиз кэргэнинэн айылга сылдыарбытын сөбүлүүбүт. Сайынын дьэнкэр уулаах Амма өрүспүтүгэр сөтүөлүүрүтүн, балыктыырбытын, сир астыырбытын тухтааҕар да ордоробут.

Эһиги дьиз кэргэни ааспыкка өрөспүүбүлүкэтээби тыл форумугар бэлиэтии көрбүтүм. Аахпыт айымньыларгытынан оболоргутун кытта араас онгуктары онгорор эбиккит. Дьз, бу хайдах саҕаламмытай, туох санааттан?

Оболорбутун кытта айылга матырыйаалыттан араас онгуктары онгорор этибит. Улахан кыыспыт Галина — урэн тарбахтаах, кыра эрдэбиттэн бэйэте толкуйдаан, ону-маны онгорорун сөбүлүүр. Ол курдук, 8-с кылааска үөрэнэ сырыттарына, Петр Дмитриев «Сибэккилэр» хоһоонунан оскуола иһинэн ытыллыбыт куюнуруска дьиз кэргэнинэн кыттыбыт. Ол кэнниттэн өйдөбүннүк буолупун дьиз обуруонан сибэкки хонуутун иккиэн көмөлөөн онгорбулупт. Онон 10-с кылааска үөрэнэ сылдьан, Михаил Тимофеев «Мыраан маһа» дьиз хоһоонун ааҕан баран, хараҕар хартыынаны онгорон көрдө, маста онгоруохха дьиз этии

М.Ю. Лермонтов төрөөбүтэ 200 сылыгар, «Парус» хоһоонугар олобуран, куручүөгүнэн парус арбупта, технология учуутала Лия Николаевна Игнатьева үөрэппитэ. Оттон кыра кыыспыт Влада 2015 сыллаахха Константин Туйаарыскай төрөөбүтэ 100 сылын көрсө, Амма улуутугар ытыллыбыт хоһоон аабытын күрээр баран кыттан, И.И. Константинов-Дэлгээт Уйбаан аатынан Сулҕачы орто оскуолатын анап бириштин хаһаайкатынан буолбута. Онон кэлэн баран, Туйаарыскай суруйбут «Таба» хоһоонугар олобуран, табаны онгорбулупт. Гаавил Данилов «Тиил» хоһоонунан бэс эриэхтинэн, хатын сэбирдэбин сыһыаран онгорбулупт уо.да араас элбэх онгуктарбыт бааллар. (Хартыскаларга көр).

Оболоргут манньк аабыыны хайдах ылыналларый, сүрбэлдиир эгин түгүннэрэ тахсыбат дуо?

Обо наһаа үчүгэйдик ылынар. Кини хоһоону ааҕан баран, ырытан көрөтө, толкуйдуура үөрэнэр. Ойуулаан, хараҕар онгорон көрө дьобура сөйдөр, поэзияга чугас буолар. Обо бэйэтэ толкуйдаабытын онгороругар олох сүрбэлдээбэт, төттөрүтүн умсуугуар, түмүгүн, хайдах буоларын көрөөрү, бүтэрэ охсоору ыксыыр.

Манньк дьыалаба саамай сүрүнэ туох эбитий?

Саамай сүрүнэ дьиз кэргэнинэн үлэ буолар, ким да туора турбакка, бары түмсэ түһэн, бэйэ-бэйэни көбүлээн онгорор саба үчүгэй суох. Күмүсүбү түбүктөн тэбэ түһэн, биһр тизмэ, интэриэс тула нэбиллэх кэпсэтэ-кэпсэтэ онгоробут. Матырыйаалларбытын тыаҕа тахсан хомуулабыт, кэлэн кырааскалаан, быһан-отон сыһыарабыт. Уолбут аҕатынаан араамалары онгороллор. Онон бэйэбит да билбэппитинэн кэрэ эйгэтигэр сыстабыт, түмсүүлээх буолабыт дии саныыбын.

Сахалыы тыыны билигини дьиз кэргэнтэ хайдах инэриэххэ сөбүй, тугу сүбэлээн этэй?

Обо кыра эрдэбиттэн сахалыы остуоруйалары истиэхтээх, салгы сахалыы айымньылары ааҕахтаах. Билиги төрөппүттэр сахалыы куттаах, сахалыы тыыннаах кинигэлэри ааҕан, оболорбутугар эмиз онугу инэрбит дии саныыбын. Дьиз кэргэнинэн элбэх куюнурустарга кыттабыт, оболорбутун бэйэлэрин кытыннарабыт. Онон бэйэ холбурунаниити дьиз буолуо, төрөппүт хайдах да обо эмиз онук төрөппүт ааҕар, сахалыы саҕарар буоллагына, обото эмиз умсуугуан ааҕар, сахалыы тыыннаах буолар.

Г.Данилов «Тиил»

П.Дмитриев «Сибэккилэр»

В.Симкин «Иваз, и цветы»

В.Петрова «Сибэкки»

«Мыраан маһа»

«Дыл кэм» таабырын холсон.

«Билэс ынахтаах Бэйэ-риээн эмээхсин кыһа»

Рита Гафия «Крош»

А.Спонию «На дне скана»

Лао Цзы муударай уруоктара

Лао Цзы диэн – былыргы кытай омок ыткытыыр бөлүгүгө. Кини муударай уруоктара дириг ис хоһоонноохтор, онон эн дьиннээх олох туһунан үтүө өйдөбүлү ыларгар көмөлөһүөхтэрэ, тус санаабын уларытыахтара дии саныбын.

«Умение ждать – лучшее, чему мы можем обучиться»

Бу тылга муударай санаа мустубут. Чакчы киһи барыта сатаан күүтөр буолбатах. Ол онугар ыксаан сыһа-халты туттабыт, умса-тенне түһэбит. Түмүгэр бадарбыт бадабыт, санаабыт туолбат. Кэтэһэ уонна тулуйа үөрэни – бу киһи биир саамай үчүгэй хаачыстыбалара. Ким сатаан кэтэһэ үөрөмүт, ол тугу санаабытын ситиһиэ.

«Первый шаг – лишь начало»

Олоххо бастакы харды улахан суолталаах. Кырдык, бастакы харды туох эр сабаланыта, ыраах айанга турунуута, олох бастакы кыйылыта буолла. Ким олохун бастакы хардытын таба

үктэбит, олохун суолун булуо, элбэи ситиһиэ.

«Трудно? Значит ты идёшь вперёд»

Күннээби олоххо туох да судургутук ситиһилибэт. Туох эр ырахаттары аастаха эр ситиһи кэлэр. Өскөтүн эйизхэ ыраахан буоллабына, ол аата эн иннин диэки баран иһэбин, олоххо санаттан санамы, сонуну арыябын. Киһи ырахаттары көрсөр буолан, өйө-санаата түмүллэр, үүнэр-сайдар.

«Разбей цепи, сковывающие твои мысли, и ты разобьёшь цепи, сковывающие твоё тело»

Сахаларга «Киһи – санаа кулута» диэн мээһэзэ этиллибэт тыллар. Соробор киһи биир сиргэ тэпсэнниир курдук тугу да сананы толкуйдаабатыттан, ыһылласа санаатыттан. Дьэ, бу кырымчык санаа сыабын ыспыт, тугу эр сананы тобулбут киһи, санаа кулута буолан бүтэн, өйө-санаата тиллэн, этэ-хаана уһуктар. Олох устун кизинник-куондук хардылыыр буолар.

«Спокойствие – залог успеха»

«Ханна дабыны ыксаабакка таба толкуйдааһын, сөптөөх быһаарыныны ылынарга көмөлөһөрө, чакчы. Ким ыксаабакка, былааннаан, ааган-суоттаан, үлэлээбит ситиһиһээх буолар. Быстах санааба бэринэн, олоххо элбэх сыһаны-халтыны онорон кэбиһиэххэ сөп», – диэн Лао Цзы сэрэтэр.

«Осуждение – тьма для человека»

Бу уруок үөрэтэринэн, биһиги атын дьону мээһэ сангарарбыт-ингэрэбит сэттээбин-сэмэлээбин, сэрэтэр. Киһи ис дьинин билбэккэ, кини онорбутун, күлэр-салар, сэмэлиир, холуннарар олуона. Хаһан да киһи личноһын, кутун-сүрүн таарыйы хайбамматаба.

Лао Цзы муударай уруоктара манан эр мунурдамматтар. Түмүктээн эттэххэ, кини муударай уруоктара киһи өйүн – санаатын санаттан, сааһылыыллар, ис кутун уһугуннараллар, олох, сүрүн суолтатын таба өйдүүрүгэ үөрэтэллэр. уонна кини эрчимнээх эндирдэрин тулуйарга күүс-көмө буолаллар.

Парасковья ПОПОВА-Тускулаана, РФ суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ.

атабын бокутан, ойбоско охторго үөрэтээххэ. Бастаан дьизэбитигэр оронго, онтон таһырдыа курдук хаарга охторго дьарыктыаха.

Сөлкө охторго үөрэттибит, аны халтарыыны (скольжение) кэллэбит. Ыйааһынын атабыттан атабар хайдах көһөрөрү (этэ курдук хаадыаннаан), паалкатынан хайдах туттары көрдөрүбүт. Атабын көтөхпөккө эрэ, хайыһарынан халтарыыны эмиэ көрдөрүбүт.

Бастаан кырачаан киһигит сөптөөх стойкаба турарын көрүң онтон бэйэбит паалкабытын биэрэн, тутуһуннаран тардан сабалаан. Кырачаан хайыһардыт халтарыынын билиэхтээх

СААС КЭЛЛЭ! ХАЙЫҤАРДЫАХХА!

Кэтэһиһээх сандал саасыт кэллэ. Ылааны күннэргэ дьизээ хаайтаран оморбокко, дьиз кэргэнинэн таһырдыа салгын сиир, күүлэйдир – настырыаннааны көтөһөрү таһынан доруобуйаны тупсарар. Бүтүннү нүөмэргэ кыра оҕону хайыһардыырга хайдах үөрэтээххэ сөбүн туһунан аабын.

ТУОХТАН САБАЛЫЫБЫТ?

Бастаан дьиз иһигэр хайыһары кэтэрдэн баран, хаамтаран көрүүххэ, паалканы сөлкө тутарын көрдөрүүххэ. Хайыһара хатыйсыбатын туһугар атабын сөлкө ууларыгар, куортуһун сөлкө тутарыгар (арый иннин диэки уонна тобугун кыратык токуччу) үөрэтээххэ, ыстаналаан көрдүн.

Сотору кэминэн таһырдыа тахсан, манньк хайыһардыахпыт диэн хартыналары, уруһуйдары эбэтэр асата, убайа хайыһардыы сылдыар хаартыскаларын көрдөрүүххэ сөп. Бастаан дьизин таһыгар көнө суолга таһааран, туруоран көрүн.

КИЭН СИРГЭ ХАЙЫҤАРДААҢЫН

Кэлэр түһүмэхпит – пааркаба эбэтэр тыаба. Сатыы барар буоллаха, айанын уһуна 15-20 мүнүүттэттэн ордук буолуо суохтаах, оҕо сылайбатын, халпырыстаабатын туһугар.

Үөрэтии оонньуу көрүнүнэн барыахтаах. Холобур, үрүн эһэлэр буолан, хаарынан хааман, бултуу баран иһэбит, «бултуйуугут» бутерброду кытта сылаас чэй буолуон сөп. Сылаас чэйи оҕо хайыһардаан бүтэн баран, хайаан да иһиэхтээх. Тоҕо диэтэххэ, кини күүскэ тыынар, тымныы салгыны эбирейэр, онуоха сылаас чэйи иһи тымныытыттан харыстыыр.

Бастаан дьарык 20-30 мүнүүттэттэн уһуо суохтаах. Оҕобутун болломтолоохтук кэтээн көрүн. Сылайыан иннинэ эрдэ бүтэр ордук. Сылайдабына, халпырыстаан, хайыһардыыр диэн куһаҥан эбит диэн өйдөбүллээх хаалыа.

Хайыһардаан бүтэн баран, хаарынан бырахса, хаар киһи оноро оонньоон, оҕо үөрүүлээх түгэни балахтээххэ сөп, оччого кини хайыһардаан ыарыһаппыт да түгэни умуоҕа.

СҮРҮН ҮӨРҮЙЭХТЭР

Саамай наадалаах үөрүйэбинэн сөлкө охтон түһүү буолар. Оҕо

(чувствуйдаан) уонна онтон дуоһуйууну ылыахтаах.

Кэлэр түһүмэх – бэйэтэ анньынан, халтарытан барарын ситиһи. Бэйэбит көрдөрөн, үтүгүннэрин. Этэ-сиинэ сөптөөх уонна куттала суох туруорууну (стойка) өйдүүхтээх. Бу хамсаныны сатаатына, туормаһыырга үөрэтэбит.

«Плуг» диэн хайыһаринин холбоонтуормаһыртээхникэттэн сабалыыр ордук. Бу тээхникэ көнө да сиргэ, сыыртан да түһэргэ табыгастаах.

Салгыы оҕо үөрэтиини үчүгэйдик ылыммыт буоллабына, сыыры «харыйалаан» уонна «кирилизтии» тахсар уонна кыра сыыртан түһүү тээхникэлэрин үөрэтэбит.

ТАБЫГАСТААХ ТАҢАС

Оҕо кэтэ сылдыар таһаһынан буһуо, тиритиэ суохтаах. Тириттээбин, араастаан сөрүүкү сатыыр: үтүлүгүн уһулар, диригник тыынар, бэргэһэтин устар, кууркатын нэлээкэйдэнэр.

Оҕону манньк таньынарар табыгастаах: термобелье, флис толстовка, куурка. Бу тымныыттан үс хос харыстааһын диэн ааттанар. Чараас дии санаатаххытына, эбии хб маайканы эбэтэр футболканы кэтэрдээххитин сөп. Сүрүн быраабыла – биир халын сибииртээтээбэр, элбэх чараас таһаһы кэтэргит ордук.

Таһас ыспартыыбынай, актыыбынай сыһыаланна аналлаах буолара табыгастаах. Көлөһүнү таһаарар мембраннай термобелье олус үчүгэй! Өскөтүн манньк таһаһа суох буоллабына, натуральнай – хлопкоуонна шерсть эрэ таһаһы таньынарын. Синтетика доруобуйаба сөччото суохтук дьайыа.

Оҕо тонмут буоллабына, иттэр сиргэ кириэн, кууркатын сүөрэн, тымныытын таһаарын, сылаас чэйдэ иһэрдин. Оҕо тонмутун муннун таарыйан билиэххэ сөп, тымныы буоллабына дьизээ кириэр, иттэр наада.

«Мама, это я!» сурунаалтан.

Сыһыарыныны бэлэмнээтэ Елена МАКАРИНСКАЯ.

БАСТАКЫ АЙАН СУОЛА

Түн былыргы өбүгэбит үөскээбит айылбатыгар көнүл-босхо сылдьан бултуур ыырдарынан ыллык суоллары тэллэбэ. Киһи аймах салгыы сайдан, айан аартыктарын арыян, араас дойдуларынан хардарыта сылдьыһан, атыны-тутууну тэнитэн, ону тэнэ ааспыт араллааннаах үйэлэр алдыатылаах сэрмилэригэр суоллар сүрүн хайысхаларын торумнаахтара.

Саха норуодунан суруйааччыта, биһир дойдубаахпыт В.С.Яковлев-Далан романыгар, номоххо кирибит Тын Дархан: «...Улуу Ил тэрилиннээһинэ, арбаан аартыктар арыллыахтара, тэргэн суоллар тэллэлиэхтэрэ» диир ыраабы өтө көрөн суруйан хаалларбыта. Ураанхай саха ат көлөнөн айаннаан, аба уустарын ситимнээн, адаар таас хайалары, халын сис тыалары, үрэхтэри-маардары унуордаан, киз-нэлэмэн Сахабыт сиригэр, Хотугу муустаах муорабыт тийэ тэнийэн олохсуйдаа.

Быйыл 2020 сыл бэс ыйыгар Сахабыт сиригэр Сэбиэскэй былаас олохтонон, суол-иис хайысхалар үлэлиир сулууста тэриллэбит 100 сылын туолар. Ол курдук, архыып докумуона кэрэһилиринэн, 1920 сыл бэс ыйы 16 күнүгэр Саха Сиринээҕи норуот хаһаайыстыбатын губерниятабы Сэбиэтин (СоветнарХос) иһинэн үлэлиир судаарыстыбаннай тутуу салаатыгар сыһыран, суол-иис отдела тэриллэбит.

Чурапчы дьоно-сэргэтэ сэргээн ааҕар «Саһа Олох» хаһаалтыгар биһиги улуусту суола-иһэ сайдарыгар туһуламмыт үгүс үлэ-хамнас, үтүктүнээх туруу үлэһит дьоннор, саталлаах салайааччылар, суол тутуутугар кэрэ-балиэ түгэннэр тустарынан бэчээттэнэн тахсан иһиэбэ.

Арасыйыа хотугулуу-илин өттүгэр
бастакы айан суола.
(Охотский тракт)

Биһиги улуусту сиринэн-уотунан, Өлүөнэ эбэттэн Охотскай муора кытылыгар тийэр, билингинэн федеральной суолталаах «Халыма» суолун устуоруйатын кэрчик кэмнэринэн сырдатан, ааҕааччыларга тиздэргэ сананым.

Ыраастаабылаах Арасыйыа сааттан-саһа сирдэри баһылырга дьулуһара, 1632 сыллаахха нуучка казактара Дьоккуускай остуругун тутан, ыраахтаабыла сурук ыһыттылар. Дьоккуускайа миннээн олорон, салгыы Чуумту аҕыйаан кытылыгар тахсан, 1647 сыллаахха Охотскай остуругун тутууттарын устуоруйаттан билэбит. XVII үйэ иккис аһаарыттан XVIII үйэ саҕатыгар муора кытылыгар саамай улахан уонна геополитическай суолтатынан сүрүн, Охотскай муора пуорда баар буолбута, Арасыйыа хотугулуу-илин кытылын чинчийэргэ, салгыы атын дойдуларга тахсарга тирэх сир быһытынан сайдан барбыта.

Арасыйыа иһин өттүн, уокурук киһин Дьоккуускай кытары сибээһи тутуһарга, сүрүн таһаары тиздэргэ сайынны өттүгэр Лена-Алдан-Майда-Юдома өрүстэринэн, үгүс күчүмэһэйи туораан, уһуннук айаннаан Охотскай муора кытылыгар тахсаллара. Онон арыый суһалтык уонна сылы эрпичи сылдьар хайысханы Дьоккуускайтан Алдан өрүс кытылыгар дьэри сахалар олорор сирдэринэн ат көлөнөн сылдьарга быһаарбытара.

1719 сылтан Дьоккуускайтан Охотскайга

тийэр суолу-иһи чинчийи үлэтэ ыһыттыбыт. Бастакы топографическай чинчийэр үлэни Иван Харитонов диир киһи сапаттаатынан оноһуллубут. Киһи Өлүөнэ өрүс уһа кытылын Дьаарбан бэрэгиттэн Суола үрүбүн туораан, Төһүлүнэн, Чаяныһынан, Чурапчынан, Таатта үрүбүттэн Амма өрүскэ түһэн, салгыы Нохунан Алдан өрүһү булан, онтон салгыы хайалары, суурүктээх Хаһа, Ааллаах Уһа о.д.а өрүстэри туораан, Юдома өрүскэ, мантан эмиз үрдүк хайалары унуордаан, өрүһүнэн Охотскайга булар. Бу 845 бэрэгиттээх уһун айаны Иван Харитонов 39 күн айаннаан тийбит, ол туһунан 1719 сыл алтынны 24 күнүгэр Дьоккуускай куорат воеводатын кэһсэлээригэр олчуот түһэрибит. Очуотугар сийли ханнык сирдэргэ сырыыны хаачыйар туох үлэни ыһыахха собуһ, ханна сынньанар симизбиһиһи тутар наадатын ыйыт.

1725 с. Арасыйыа ыраахтаабыта Петр 1 быһаччы соруудаһынан аатырбыт муора айанныыта, халытан-командор соллоох Витус Беринг салайааччылаах бастакы Камчаткай экспедиция тэриллэн айаннаабыта. 1726 сыл сайынгар Дьоккуускай-Охотскай хайысханан бастакы улахан тэрээһиннээх сиринэн айан туһунан экспедиция кыттылаабыта мичман Чаплин П.А. сийлини суруйбут путевый сурунаала Арасыйыа Киһи судаарыстыбаннай архыыбыгар хараллан сытар. Онон сурулларынан, от ыйын 25 күнүгэр Иван Козлов салайааччылаах бастакы этэрээт 200 аттаах Өлүөнэ өрүс кытылыттан хоннубут. Киһи кэнниттэн атырдыах ыйын 16 күнүгэр эмиз иттичэ ат көлөнөн Витус Иванович Беринг аттамыт уонна баларан ыйын 22 күнүгэр Юдома Кириэһигэр тийбит.

Витус Беринг 1730 сыл кулун тутар ыйыга Санкт-Петербург куоракка төннөн тийэн, императрица Анна Иоановнага дакылаат түһэрибит. Бу дакылаатыгар киһи Дьоккуускайтан Охотскай остуругар айаны сийлини быһааран суруйбут, Охотскайга муора лордун тутарга дыһалы ылбыт.

Онон Дьоккуускай-Охотскай судаарыстыбаннай тракт быһытынан 1731 сылтан, онтон икки сылынан судаарыстыбаннай почтовай тракт быһытынан үлэ-хамнас тэриллэн барбыт. Өлүөнэ өрүстэн Алдан өрүскэ дьэри 12, онтон салгыы 4 почтовай ыстаансыалар-дыаамнар тэриллэбиттэр.

Бу почтовай тракт туһунан 1737 сыллаахха Охотскайга, салгыы Камчаткага айаннаабыт, кэлин Арасыйыа наукатын академиятын профессора буолбут Степан Петрович Крашенинников сийлини суруйан хаалларбыт. Ол үлэтэ «Описание земли Камчатки» диир аатынан 1755 сыллаахха Санкт - Петербурдаабы наука императорскай академиятыгар бэчээттээн тахсыбыт, бу кинигэни Дьоккуускайдаабы национальнай библиотэктэтэн булан аабыахха сөп. Айаныгар сирдэтинэн сылдьыбыт саха дьонун этиилэригэр

сир-уот аатын, ханна хонуктаан, төһө өр айаннаабыттарын сийлини суруйбут. Ол курдук, 274-276 стр. биһиги улуусту сирдэрин, күүлэрин ааттарын манньк суруйар: «...От Ала атбага (пегой лошади голова) в верстах в 2 следуют два озера Буердаты одно близ другого, от них в версты Егдагасы озерко, а версты в полторы Кокора река, которая от того моста, где мы по ней проехали в 22 верстах в реку Татту апала по течению с левой стороны. Мы вник по ней ехали до устья, а на оном расстоянии нижеследующие урочища: Огус баса (бывшая голова) озера, Кыбыча пустошь, Улус Исы и Куранах-алас пустоши, Демжимей, Лампарыкы, Урасалахы, Куагалы и Чираңчи озера. За версту не доезжая до последнего озера на упомянутой Кокоре реке есть Таттокая станция, где обыкновенно лошадей берут, и отправляют на Бельскую переправу для перемены тех, которые везли от Якутска, да закупают скот на пропитание в пустых местах. На упомянутой станции посылается из Якутска слухивый, а расстояние она от моста где мы Кокору проехали верстах в 15».

Алаастар, күөлүгэр ааттара нуучка киһитин истиитинэн суруйбута кыра сыһа халты да буоллар (манна диир эттэххэ, картаҕа кирибит сирдэр ааттара үксэ итинник), сүрүннээн киһи айдуур. Онон буоллаһына, Куохара үрэхпит үрдүгэр, Чурапчы күөлүттэн бизрээтэ холбурдаах сиргэ Охотскай тракт дьаама олохтоммут. Манна кэпээн аттарын уларытан, салгыы дьонно-сэргэтэ суох сиргэ аһылылларыгар сүөһү атылаһан, өйүө тэринэн бараллар эбит.

Дьэ, бу олохтоммут тракт устун таһаарс таһылыгар Манэ, Боотуруускай, Борозон, Байагантай улуустарын дьонун-сэргэтин түһээн түһэрэн, кытылынан барбыттар. Ол курдук, олус элбэх ат көлөнү, бары тэбэринин, сыарбаны кытта, элбэх тирии бэрэмдэйдэри буларга олохтоох сапаттааҕа ирдэбил турбут. Анаардас үөһэ ахтыллыбыт бастакы Камчаткай экспедиция таһаарынан таһыыга 663 көлүүр ата түһээн быһытынан хомуллубут, онтон 267 ат айан ыараханан түлүйбэккэ, сиргэ охтубут. Ону тэнэ үрэхтэри туоруур күрбэлэри тутуу, тыаны соллоһун курдук үлэлэр эмиз хааһынаттан туох да төлөбүрө суох сүктэриллибиттэр. Бу, биллэн турар, байэлэр да кырымынык олохтоох дьонно-сэргэтэ ыарахан сүгүһэр буолбута.

Дьоккуускай-Охотскай хайысханан айаны хаачыйар сыалтан, 1783 сыл кулун тутар 6 күнүнээҕи ыраахтаабы Сенатын «Об устройстве Иркутской Наместничества» укааһыгар манньк ыйыы бэриллэбит: «Для лучшего сообщения между Якутским и Охотским стараться населить места, между ними городами лекшие, распоряжая, чтоб на первое время от 5 до 10 дворов на каждом 20, или 25 верстах помещено было; чего ради и наблюдать, чтоб в Иркутскую Губернию посылаемы были на поселение из осуждаемых за вины по законам...». Киһи улуустарынан тракт дьаамнарын көрүүнү-истиини олохтоох сахалар син дьаһанан олорбут буоллахтарына, Алдан өрүс унуортан муораба дьэри дьаам ыстаансыаларыгар дьону олохсугарга араас мизэрлэри ыла сатаабыттар. Саха дьонун араастаан күһэйн ыһыттылар, сорох дьаамнарга сылынайдары абалан олохтоон, хааһынаттан хамнастаан, олохсуйалларыгар дьиз-уот тутуутугар

кама онорон, оттуур сирн бизрэн о.д.а. ол эрэри түн-тайа ортоугар, таас хайалар быыстарыгар сүөһү-ас тэринээргэ, бурдук олордоҕо табылаһа суоһунан, дьон-сэргэ хото олохсуйбатах, ыһыттыбыт сылынайдар күрэн барар түбэлтэлэрэ үксээбит.

Арасыйыа айанныытара, бырамысыланньыктара Камчатканы, Курильскай арыылары арыян, Аляскага тийэ сырыылар-айаннара кэпээн, тизэр-таһар маллара элбээн испит. Российскай-Американскай компания тэриллэн, саха дьонно таһаарс таһылыгар бэдэрээтэһэн үлэлиир буолбуттар. Аҕыйах холбур буоллаахха, 1811 сыл от ыйын 26 күнүгэр Хадаар нэһилиэгин киһитэ Наум Харитонов Иркутскай атыһыһын таһаарын 10 атынан Охотскайга тиздэргэ дуоһаар түһэрибит. Эмиз ити кэмнэ Хатылы киһитэ В.Литвинцев эмиз 10 атынан П.Березкин диир Нежинскай атыһыһын араас малын илдьэргэ хантараах баттасыт. Охотскайтан төттөрү кэллэлэригэр эмиз атын малы (үксүн түүлээҕи) абалар ына кэһсэллэр эбит. 1811 сыл бэс ыйыгар Охотскайтан Дьоккуускайга, Российскай-Американскай компания эргимит түүлээгин тизээн абаларга Сылан буслаһын дьонно Ф.Крюков, Г.Варламов бэйэлэрин 53 ат көлөлөрүнэн, арыаллаан абаларга кэһсэллэртэр.

Охотскай муора пуорда тутуллубут сирэ табылаһа суоһунан уонна улахан муора хараабылларга тиксэллэригэр хомотун дьиринэ эппиэттээбит буолан, Российскай -Американскай компания факториятын 1845 сыллаахха Аянга көһөрбүт. Саха хайысханан суолу-иһи торумнааһын түмүгэр, 1849 сыл сайынгар Илин-Сибирь генерал-губернатора Н.Н.Муравьев тус бэйэтинэн Иркутскай-Дьоккуускай-Охотскай-Петропавловскай-Аян-Дьоккуускай-Иркутскай суолунан айаннаабыт. Бу айанын түмүгүнэн Охотскай муора пуордун Аянга көһөрбөргө, Дьоккуускай-Аян хайысханан, Амма Сопобудатынан саһа почтовай тракт аһарга быһаарыллыбыт. Онон 1852 сыл тохсунуу 1 күнүттэн Дьоккуускай-Охотскай тракт судаарыстыбаннай почтовай тракт буолан бүтэн, земскай, ол эбэтэр билинни тылынан муниципальнай бас билигэ тэриллэбит. Ол да буоллар, бу хайысханан бириддиһэн атыһыһтар таһаардарын таһан, ону тэнэ 1909-10 сылларга Дьоккуускай-Охотскай телеграф линията тэрдиллэн, тракт быһытынан туһаныллыа турбут эрэри, сыһа тэрээһиннээх сырыы-айан тохтообут.

Ол эрэри 20-чэ сылы кыйбат кэмнэн, саһа туругуран эр Сэбиэскэй Союус сир баайын туһага таһаарар соруу туруоран, тыйыс дьаһаллаах Дальстрой, ГУЛАГ систимэтин тэрийэн, чуумпуран турбут адаар таас хайалар быыстарынан «Халыма» суолун тутуута саһаламмыта, хатылаах бөрөбүлүсхэ эргирдээх үгүс бириискэлэр баар буолбуттара. Ол туһунан кэлэр таһаарыыга салгыы сырдатыхпыт.

Туһаныллыбыт литэратура:

1. Ф.Г.Сафронов. «Тихоокеанские окна России». Хабаровск-1988с.
2. Казарян П.Л. «Первый тракт на Северо-Востоке России»-2011с.
3. С.Крашенинников-«Описание земли Камчатки» Санкт-Петербург-1755с.

ФЕДОР ЧИГИНАРОВ,
Саха Өрөспүүбүлүкэтин суол
хаһаайыстыбатын Бочуоттаах үлэһитэ.

— БИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР —

Киһинэни устүү сабаланна

Бары билэрбит курдук, 1942 сыллаахха Чурапчы улууттан 41 колхуос куус өттүнэн, сыһа дыһалынан, балык булдуугар утаарыллыбыта. 4988 киһи дьизиттэн-уотуттан, төрөөбүт дойдуттан арахсан, хаһан да харахтаан көрбөтөх ыраах Хоту улуустарга айаннаабыта. Онон тийэн тоһуу-хатыы, хоргуйуу, өлүү-сүгүү издэһин көрсүбүтэ. Устуоруйа оччотообу харана страицатын Чурапчы дьонно умуһат...

Бу алдьархайы дьонно-сэргэбэ өйдөбүл быһытынан хаалларар, үйэтитэр сыалтан, Саха сирин автоледи-дьяхталларын ассоциацията уонна «Кам» диир киһи хампаанньага документальнай киһини устан саһалаата.

Бырайыак ааттара, салайааччыта Сардаана Захарова ийэтэ, Көһөрүллүү кыттылааҕа Мугудайтан төрүттээх

Евдокия Фёдоровна Захарова идизэтинэн,субэтинэн оноһуллуохтаах.

Режиссёрдар Марина Калинина, Наталья Лопатина киһи устуутун Хатылы Көһөрүллүү мусойуттан саһалаатылар. Оноһа 7 көһөрүллүү кыттылаабыттан интервью ыллылар.

Сюжеттарга Мындааһайы, Чурапчы артыыстара уһуллан эрэллэр. Билигин киһиэбэ уһуллубут артыыстарбыт (сал.Мария Дьяковская) санааларын истизбин.

“Мин дьонум 4 олоһоох Никонновтар Булун улуутугар Көһөрүллүүгэ сылдьыбыттар. Онон ити алдьархайы оҕо саастыттан истэ улаппытым. 2017 сыллаахха Көһөрүллүү кыттылаахтара айаннаабыт суолларынан борокуотунан устууга бара сылдьыбытым. Уһуһу билэн-көрөн кэлбитим. Өйдөбүннүк киһи-хроникаба уһулунум. Оччотообу кэмкэ эрэйи, муну энгэрдэринэн тэлбит биһир дойдубаахтарбыт сырдык ааттарын үйэтитигэ кыттыһыт саһа сананым. Бу бырайыагы тэрийэн үлэһи сылдьар бары үлэһиттэргэ ситиһиллэри баһарабын.”

Полина Никонова, бэтэрээн учуутал.

«Уһулла сылдьан,оччотообу дьоммутун аһынан, хараастан ыһабыт. Барахсаттар наһа да кыһалҕаны көрбүттэр эбит диин... оонньуурга ыарахан..»

Бу киһиэбэ уһуллубуллунан киһи туттабын — ол кэмнээҕи дьоммутугар изэһин төлүүр курдук санаабын. Оччотообу устуоруйаны эдэр көлүөнэ билэхтээх..»

Мария Сергеева.

“Мин уһулла сылдьан, бэйэбин киһилэр ончуларыгар туруоран көрдүм... Биһиги тол, халыт таһаастаах сылдьан,

аҕыйах чаас туараа, тоннуубут. Барахсаттар хайдах тулуйбуттара буолла... Киһи өйүгэр батпап, олох издээн, алдьархай. Киһи сүрбэ ылдыар эбит.”

Вера Миронова.

“Чурапчы алдьархайын көрдөрөр Көһөрүллүү киһиэбэ уһулларбыттан доһуйбутум. 1942 с. мин ийэм Матрёна Попова дьиз кэргэнэ Эдьигээнгэ Көһөрүүгэ барбыта. Оччотообу ыар, кыһалдаах кэмкэ киһиэн ыллым, ийэбин санаан харааһыным... Чугас дьоммут төһөлөөх ыарахан кэмнэри тулуйан, ачыктаан, тоһон-хатан, үлэ бөбөнү көрсөн, муну мунуларынан тыран кэлбиттэрин киһи харааста эрэ саныыр...”

Матрёна Попова.

“Мин бу киһиэбэ бастакы оонньоһунум. Айаннаан иһэн, сэрим саһана өбүгэһи хайдахтаах эрэйгэ олорбуттарын туһунан улахан дьон кэһсэллэртэрэ. Ону санаан ыллым. Уһулла сылдьан, манньк тымыһыга ачык оҕолор хоргуян өлөллөрүн санаан, уйадыдым, доһуйдум.”

Режиссёр, оператордар үлэлэрэ олус ыарахан эбит. Тонну хаары кэһэ сылдьан үлэһиллэр. Бэйэм гримёр үлэтин ордух сэргээтим. Киһи сирэйбитин-харахпыттын онорбутун кэнниттэн бары былыргы сахалар курдук буола түспүлүт.”

Лиана Ядрихинская, 7-с кылаас.

Ити курдук, дьэ, бастакы сюжетнай устуу саһаланна. Киһиэ аһынын ыйга бүтүөхтээх. Өссө да киһиэбитин салгыы устабыт, үлэ элбэх. Бу суду үлэни саһалаабыт хамаандаҕа ситиһини баһарабын! Устуубут саһанар.

Мария Дьяковская,
бырайыак кыттылааҕа, артыыстары салайааччы.

НОРУОТ ХОРСУН БЫҢЫТА ӨЛБӨӨДҮЙБЭТ

75
КЫАЙЫЙ!
1945-2020Бүгүнтү
балаһаба
Төлөй
нэһилиэгэТөлөй уолаттара –
кыргыз толоонугар

Төлөйтөн Аба дойду Улуу сэриитигэр, ситэтэ суох аабынан, 116 эдэр киһи кыттыны ылбыта. Кинилэртэн 45 киһи дойдунуларгар эргиллибэтэ. Төлөй уолаттара Москва, Ленинград, Сталинград, Ильмень күөл, Курскэй тобой уот холоруктарынан аһынан ааспыттара, Бергенин штурмаласпыттара. Биһиги нэһиликтэн 1941с. – 27 киһи, 1942с. – 37 киһи, 1943с. – 27 киһи, 1945с. – 5 киһи бэбисэ тутан, сэриигэ аттамыттара.

Итини таһынан, Төлөй нэһилиэгэ Көһөрүллүү содулуттан үгүс сүтүгү, элбэх хоромнуу кэрсүбүтэ. Ол курдук, бастагытынан, сэри уонна Көһөрүү содулуттан 1942 сыллаахха Төлөй нэһилиэк аатын сүтэрэн, кыра уаастакка кубулуйар, нэһилиэк статуһа согуллар. Иккиннэн, нэһилиэк демографическай туругар туохха да кэмнэмэт улахан сүтүгү көрсөр. Өсүтүн 1942 сыллаахха Кэбээйи оройуонугар «Төрүт», «Олохо кириит», «Калинин» колхозостартан 145 хаһаайыстыба, 459 киһи көһөрүллүбүт буоллаһына, кэлин 65 сыл устата, 2007 сыллаах тохсунньу 1 күнүгэ

статистика отчуотун көрдөрүүтүнэн, 124 хаһаайыстыба, 424 киһи баара. Үсүнүнэн, нэһилиэк үс колхозуугар 1944 сыл балаһан ыйын 1 күнүгэ турунунан, ынах сүөһү аһаана баара-суоһа 90 төбө, ол иһиттэн ынаһа – 61, сылгы 76 төбө хаалбыта. Төрдүнүнэн, нэһилиэк бүтүннүү көһөрүллүбүтүнэн туһанан, улахан тутуулар барыта (типовой оскуола, кулууп, дьон олоһор дьыллар) оройуон киинигэр көһөрүллэн кирибэттэрэ.

Үгүс ыал ампаардара, олоһор дьыллар онно эрэ онойон хаалбыта. Үс эрэ дьыз ордон турар нэһилиэги саналы тарыммттэрэ. Көһөрүллүбүт оскуола онугар эргэ дьызны салбаан сананы туттуттара. Кулууп, олоһор дьыллар тутуллубуттара. Карл Маркс аатынан колхозтан ынахтары, сылгылары ылан сүөһүлэммиттэрэ. Сотору кэминэн 800 сүөһү турар механизированнай хотону тутан өрөспүүбүлүккэ аатырбыттара.

Төлөй нэһилиэгэ 1942 сылтан 1992 сылга дьэри, лоп курдук үйэ анаара сыл, нэһилиэк быһыытынан аабыллыбат этэ.

1992 сыл муус устар 23 күнэ. Бүгүнтү төлөйдөр ити күнү хаһан да умнубаттар – Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин уураһа тахсыбыта. Онно этиллэринэн, ити күнтэн ыла Төлөй нэһилиэгэ туспа нэһилиэк буолар статуһу ылбыта, иккитээн тыын ылан үүнэн-сайдан барбыта. Күн бүгүн Төлөй дьонно-сэргэтэ сарсынны күннэ эрэллээх иннин дьык хардыылыыр. Улууска үлэ-хамнас бары хайыскаларыгар бири бастын көрдөрүлүбүт, инники күөһүнэ сылдыар нэһилиэк буолар.

Биһиги биһиги оччотообу Аба дойду Улуу сэриитин, Көһөрүллүү устуруйатын, ол ыар кэмнэр дьоруударын туһунан кэлэр көлүөнэ ыччакка хаалларар, олоһорбутун кинилэр холбурдарыгар иитэр сүрүн сорукаахпыт. Нэһилиэк билинни олоһор тус үлэбитинэн-хамнаспытынан, олоһо тардыһыбытынан ааспыт көлүөнэ сырдык аатын үйэттэр ытык эбээһинэстээхпит, ону чиэстээхтик толорорго бүтүүн дьулуһабыт.

Ити курдук төлөйдөр оччотообу ыар сылларга быстах дьылбаламмыт бири дойдунулаахтара олоһон ааспыт дьонун түөлбэлэрин умнууга хаалларбакка, онно дьыз-уот туттан, олохсуйан, үрүлүэ үлэлээн-хамсаан, айан-тутан, олох уйгутун уһансаллар. Нэһилиэк сылтан сыл нэһилиэһэтин аһаана эбиллэр.

Улуу Кыайыны уһансыбыт бири кээн туттар киһитинэн ССРС суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин оскуоаларын үтүөлээх учуутала, поэт, прозаик, публицист Алексей Спиридонович Бродников буолар. Кини 1942с. педучилищени үөрэнэн бүтэрээт, сэригэ ынырыллан барбыта. Уралга байыаннай уокурукка тийэн, 20-стуспа хайыһар биригээдэтигэр снайперинан сылдыбыта. Аба дойду Улуу сэриитин "Албан аат III истиэпэнэ" уонна "Аба дойду Улуу сэриитин I истиэпэнэ" уордьаннарын кавалера. 1945с. Сэригэ бири улахан сүрэхтэниитин Ильмень күөл таһыгар буолбут кырыктаах кыргыһыга ааспыт. Онно аан бастаан бааһырыта Салгыы үтүөрэн баран, Смоленский куорат

анныгар буолбут улуу кыргыһыга түбэспитэ. 1943 сыл сайыннар элбэх кыргыһыларга кыттыбыта. Балаһан ыйын 19 күнүгэр икки атаһар ыараханлык бааһыран, Котельники куоракка (Кировский уобаласка) госпитальга кирибэтэ. Сахалы уус-уран тылга кутун туттарбыт уйаһас дууһалаах эдэр киһи, сэри хонуутугар этэ-сиинэ сэйимэтэнэ сытан, төрөбүт тылын суду күүһүн этинэн-хаанынан хайдах билбитин туһунан маньык ахтар: "Мин икки атаһар ыараханлык бааһыран сытабын. Госпитальга уруккута оскуола дьытэ эбит. Биһиги бири хоско сүүрбэ үс киһи баарбыт. Арай бири сарсыарда Москва араадыайатынан Екатерина Захарова "Кэбэ" дьээн ырыатын биэрдибэр. Бу ырыа мин сүрэхпинэн аһан, этим сааһынан силиибэр кытта тийибитэ быһыылааһа. Мин ытаан тобо барбытым. Дьонум олус соһуйдулар. Өрүттэн хаама сылдыар өттүлэрэ бары саба түстүлэр. Сиэстэрэ, бырааска сүүрдүлэр, нуучка дьонно барахсааттар, хор, оннуктар. Ахтан сырыттааха, саха тыла кэрэтэ, бу ырыа тыла миннигэр, толоруута истинэ, имэнэ олус күүстээх буолар эбит этэ. Тыл иччилээх, илбистээх дииллэрэ арааһа, кырдык быһыылаах дии саныбын. Онтон ыла, мин ити ырыага дууһалыын сүгүрүйэбин. Ити ырыаттан ситимнээх мин "Бааһыры" дьээн хоһоону суруйбутум..."

И.С. КУЗЬМИНА,
нэһилиэк библиотечкэһэ,
Е.Е. ПОПОВА,
Төлөй орто оскуолатын
учуутала.

— КУОНКУРУС —

Чабырдахха региональной күрэх буолан ааста

"Чараас, сыты тыллаах чабырдахпыт чангыйдыт!" дьээн ССРС култууратын туйгуна, РСФСР култууратын үтүөлээх үлэһитэ, РФ суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ, Чурапчы улууһун, Хайахсыт нэһилиэтин бочуоттаах олохтообу, чабырдахха 70-нус, 80-нус сылларга Сойуус, Арасыйыа, Саха сирин уус-уран көрүүлэрин лауреата, чабырдахха 3 кинигэ ааптара Мария Андреевна Герасимова бириһигэр алтыс төгүлүн ыытыллар региональной күрэх олунньу 26 күнүгэр "Айылгы" НАДЬ буолан ааста.

Чабырдах саха нуруотун бири мындыр айымньыта буолар. Тылы-өһү имитэргэ, сыты, бэргэн тылынан олох куһаҥан өрүттэрин, итэҕи-быһаһы, сыһыаны-халтыны сыты-кылыс тылларынан хоһуйарга эбэтэр уһулччу умнуллубат түгэннэри, үөрүүнү-көтүүнү, сүргэ өрө күүрүүтүн сөбүү-махтайы тылларынан хоһуйууга дьарыгын таһынан, элбэх тылы-өһү өйгө тутар дьоруу

сайыннарар, мэйии үлэтин эрчийэр дьонуннаах фольклор бири көрүнэ буолар.

1833 сыллаахха Чурапчы сиригэр-уотугар төрөбүт Дьүлэй Бүөккэнтэн саҥалаан, биһиги улууспутугар уһулччу талааннаах дьон өнөрлөрүнэн чабырдах көлүөнэттэн көлүөнэҕэ бэриллэн, бүгүнтү күннэ тийэн, тиксэн кэллэ. Ол курдук, Арыылаахтан Мария Устиновна Данилова – Бакаа Маайа, Мындабаайыттан Егор Семенович Дьяковская – СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, Болтоноттон – Дмитрий Степанович Кампеев, Мугудайтан – Тарас Тарасович Гоголев, Хайахсыттан – Екатерина Тарасовна Лукина, Болтоноттон Дария Гавриловна Жиркова курдук талба талааннар чабырдах дьонно-сэргэ кизник ааһан, биһирээн, уос номоһор кириэн үйэтитиллэн кэлбиттэрэ.

Чабырдах 70-нус сылларга Болтонобо уутуйан тэнийбитэ. Күлүүк уол Күн Дьырибинэ сыдыааннара чабырдах юморын, сатиратын ыччатыттан ыччатыгар утумнаахтык уһуйан иһэр бири ураты суоллаах-иистээх нэһилиэк буолар. Бүгүнтү күрэххэ оскуола олоһоругар 15 бөлөбүнэн толорооччулар, 14 биридииллэн толорооччулар улахан дьонно 4 биридииллэн толорооччулар уонна 6 бөлөбүнэн толорооччулар Амма улууттан 3 нэһилиэк, Кэбээйи Мастаабыттан, Томпо Кириэс Халдыайыттан, Мэнэ Ханалас Төхтүрүттэн, Бүтэйдээбиттэн, Таатта Ытык Күөлүттэн, Харбалаахтан, Кыйыттан уонна Арыылаахтан, Алабартан, Мындабаайыттан, Сылантан, Болтоноттон, Чурапчыттан, Төлөйтөн барыта 150 күрэхтэһээччи, уһулааччы күөн көрсөн, күрэх былдыһан бардылар.

Оболорго биридииллэн толорууга 1-гы миэстэни Чакиртан Аня Макарова, 2-с миэстэни Лена Степанова "Оллоһ" бөлөхтөн, Амма Бөтүнэ, 3-с миэстэни Мугудайтан Күннэй Смирникова ыллылар.

Бөлөбүнэн толорууга: 1-гы миэстэни "Дьүрүскэн" Амма Сатабайыттан, 2-с миэстэни "Оторой-моторой" бөлөх Кытаанахтан, 3-с миэстэни "Оллоһ" бөлөх Амматтан ыллылар.

Улахан дьонно: Биридииллэн толорууга 1-гы миэстэни бэйэтин айымньытын хомойдух толорон, Л.Н. Монгуш ылла. Иккис миэстэҕэ С.В. Лазарева – Дьүлэй Бүөккэн чабырдах толорон, 3-с миэстэҕэ Амма Эмиһиттэн Мотрена Иннокентьевна Владимирова табыстылар.

Бөлөбүнэн толорууга: 1-гы миэстэни "Дьүгэһиһилэр" бөлөх Бүтэйдээхтэн, 2-с миэстэни "Кыһаһ" бөлөх Кыйыттан, 3-с миэстэни "Утум" Болтоноттон ыллылар.

М.А. Герасимова олохтообут Кылаан бириһин "Күн кыраахтара" оскуола олоһорун бөлөҕө Томпоттон Байаһантай нэһилиэгэ ыллылар.

Онтон атыттар бары хайыабыл бэлиэни ылан тарбастылар. Бары тэн баайы таһымна сылдыаллар. Биһиги улуус чабырдах классическай өттүгэр хото охтор буолан, хамсаны өттүн кыайаппыт харааха бырабыллар. Ошон кэлэр өттүгэр соһуйуу-өмүрүү, сөбүү-махтайы курдук репликалары эбэн, хамсаны-имсэни, көрөөччү болломтотун тардыыга үлэлээһин наадата көһүннэ. Түмүккэ бары кыттыбыт уһулааччыларга, чабырдах холонорчуларга бары махталбытын тиздэбит! Фольклор бири уустук көрүнэр айымньылаахтык үлэлэһэ сылдыаргыт сүргэни көтөбөр, сүрбэи үөрдэр... Ааспыт көлүөнэ чабырдахсыттар этэн-тыһан, санаран-инэрэн хаалларбыт үтүө үгэстэрин салбаан, умнууга хаалларбакка, утумнаахтык сайыннаран иһэбин дьээн ытырабыт!

Фольклор улуустаагы салаата.

— ИЙРЭХ ТЫЛЫНАН —

— КӨР-СЭРГЭЭ —

Ытыктанар салайааччы

Матрена Ивановна Феофанова — үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Нам улуунун Хамаатта нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо. Амма өрүс кэрэ айылбалаах Мырылатыгар Пелагея Сергеевна, Иван Иванович Чичировагар 1935 сыллаахха олунньу 24 күнүгэр төрөөбүтэ.

1944 сыллаахха Чурапчы оскуолатын бастаагы кылааһыгар үөрэнэ киирэр. 1955 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрэр. Дьокуускайдаагы медицинскэй училищени бүтэрэн, Мырыла балыһатыгар үлэтин сагалыйар. 1960 сылтан оҕо тэрилтэтигэр үлэлээбитэ. Үлэли сылдьан, кэтэхтэн үөрэнэн Дьокуускайдаагы педагогическай училище дошкельнай отделениетын бүтэрэр. Барыта 42 сыл үлэлээбиттэн оҕо тэрилтэтигэр 27 сыл үлэлиир, ол иһиттэн 13 сылын Доробуйа харыстабылын министриэтибэтинэн аһыллыбыт Чурапчы 1-кы, 2-с №-дээх дьааһылаларыгар, Нам Хамааттатын дьааһыла-саадыгар, Чурапчы 1-кы №-дээх дьыссаатыгар уонна интэринээт-оскуола дьыссаатыгар сэбиэдиссэйдир.

20 мизстэлэх 1-кы, 2-с №-дээх дьааһылаларга икки ыйдаах оҕолору ылан үс саастарыгар дизри көрөллөрө. Оҕоломмут ийэлэр 56 хонук декреттэй уолпускалара туолла да, үлэбэ тахсар этилэр. Кыра оҕолору бүүбэйдээһин, көрүү-истири оҕус эппизитинэстээбэ. Сэбиэдиссэй кийизэхэ, Матрена Ивановнаба, ол икки төгүл

эппизитинэстээбэ.

Сэбиэдиссэйдир кэмигэр завхоз, медсизстэрэ үлэтин штата көрүлгүбэтинэн, барытын бэйэтэ топороро, өссө эбии бөлөххө киирэн иитэччинэн үлэлиирэ.

Чурапчыга үлэлиир кэмигэр үс дошкельнай инспиэктэрдэргэ Н.Н.Платоноваба, Д.Г.Ефимоваба М.И.Чичигинароваба үлэлээбитин астына бэлиэтиир. 1№-дээх дьыссаатыгар биригэ үлэлээбит кэлэктибин дьонун: Саха АССР, РСФСР үөрэҕириитин туйгунун И.Е.Васильеваны, З.Н.Максимованы, В.Т.Файнфону, А.Д.Местникованы, М.К.Макарованы, З.Е.Прокопьеваны, Ф.М.Толстоухованы, Е.Е. Макарованы, С.И.Дьячковааны истинник ахтар.

Ытыктабыллаах Матрена Ивановна, үлүскэннээхүлэбинэн, убаарабат дуулуургуна, айыы санаабынан салайтаран, дойдун ыччата саргыта салаалларыгар, өрөгөйө үрдүүрүгэр туох баар өйгүн-санаабын уурбукун үрдүктүк сыаналыбыт, үлэн түмүктэрин биһирэбит уонна ис сүрэхтэн махтанабыт! Баҕарабыт түс бэйэбэр уонна дьиз кэргэнгэр саха киһи маһыныы чэпчээн-чэбдик доробуйаны, саллабырбат санааны, тулхадыйбат тулууру, убаарабат эрчими дьиз баҕа санаабыт бастыһын аныыбыт!

Мargarита ОКОНЕШНИКОВА,
Чурапчы улуунун үөрэх салалтатын
исписэлиһэ.

Репертуар Кинотеатра «АЙЫЛЛААН» с 5 марта по 11 марта

09:00 - «Соник в кино» (фэнтези, приключение, семейный) 6+ (150) продолжительность 1 ч. 44 м.

10:55 - «Вперед» (мультик) 6+ (150) продолжительность 1 ч. 48 м.

12:50 - «Человек-невидимка» (ужасы, триллер, фантастика) 18+ (200) продолжительность 2 ч. 11 м.

15:10 - «Вперед» (мультик) 6+ (250) продолжительность 1 ч. 48 м.

17:05 - «Яга. Кошмар темного леса» (ужасы) 16+ (250) продолжительность 1 с. 50 м.

19:10 - «Вперед» (мультик) 6+ (250) продолжительность 1 ч. 48 м.

21:00 - «Человек-невидимка» (ужасы, триллер, фантастика) 18+ (250) продолжительность 2 ч. 11 м.

23:15 - «Лед 2» (драма, мелодрама, спорт) 6+ (250) продолжительность 2 ч. 17 м.

01:35 - «Яга. Кошмар темного леса» (ужасы) 16+ (250) продолжительность 1 с. 50 м.

Справки по телефону
8-964-428-70-94

Бронь автоматически снимается
за 20 минут до сеанса!!!

Касса работает
с 08 ч. 45 м. до 20 ч. 30 м.

НВК SAHA

«Саха» НКХ ханаалын

кулун тутар 9 — кулун тутар 15 күнүнээҕи бырагыраамата

НВК SAHA

Кулун тутар 9 күнэ бэтидээнньик	Кулун тутар 10 күнэ оптуорунньук	Кулун тутар 11 күнэ сэрэдэ	Кулун тутар 12 күнэ чэппиз	Кулун тутар 13 күнэ бэтидээнньик	Кулун тутар 14 күнэ субуота	Кулун тутар 15 күнэ баскыһыанньа
06:00 - Саас кэллэ! 12+ 06:15 - Повтори, со мною, мама... 6+ 08:00 - Ийэбэ махтал 6+ 09:30 - Ас-ыттар 12+ 10:30 - Тылынаах дорбосон 12+ 11:15 - Өркөн өй 12+ 12:30 - Эл иитэ 12+ 13:15 - Саас кэллэ! 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 13:45 - Абыс дьахтар амарах таптаа. 1 ч. 6+ 15:00 - Город женщин 12+ 16:00 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 16:15 - Будь со мной... 6+ 17:30 - Бай 12+ 18:00 - «Саха Сирэ» инф. биэри 12+ 18:15 - Лекториум 12+ 19:00 - «Билини» Сахамин уонна Розалина Файрушина кэсисэртэрэ 6+ 21:00 - Тыа ыччата 12+ 21:45 - «Ырыам ыччата» Дарья Лаврова кэсисэртэрэ 6+ 23:45 - Бастың клип 6+ 00:00 - Бай 12+ 00:30 - Документальный фильм о субтитрах 12+ 01:15 - Эл иитэ 12+ 02:00 - Повтори, со мною, мама... 6+ 03:45 - «Билини» Сахамин уонна Розалина Файрушина кэсисэртэрэ 6+ 05:45 - Саас кэллэ! 12+	06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» инф. биэри 12+ 09:15 - Выборы-2020 12+ 09:30 - Ас-ыттар 12+ 10:30 - Санаа күүһэ 12+ 11:00 - Актуальное интервью 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:15 - Репортаж 6+ 12:30 - Лекториум 12+ 13:15 - Кыайылы-75 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 14:00 - Совместные агитационные мероприятия по дополнительным выборам кандидатов в депутаты Государства Ил Түмэн по Арктическому округу №35 12+ 14:30 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Кэрэ кистэлэнэ 16:00 - Саха Сирэ-Якутия 16:15 - Тыа ыччата 6+ 17:00 - К 75-летию Великой Победы 12+ 17:30 - Полярная звезда 17:45 - Мультисериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» инф. биэри 12+ 18:15 - Сэргээ 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Выборы-2020 12+ 19:30 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 21:00 - Санаа күүһэ 12+ 21:30 - Сэһэн сирэ 6+ 22:15 - Бастың клип 6+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» инф. биэри 12+ 09:15 - Выборы-2020 12+ 09:30 - Город женщин 12+ 10:30 - Санаа күүһэ 12+ 11:00 - Актуальное интервью 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:15 - Дойдум дьонно 6+ 12:30 - Сэргээ 12+ 13:15 - Кыайылы-75 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 14:00 - Совместные агитационные мероприятия по дополнительным выборам кандидатов в депутаты Государства Ил Түмэн по Арктическому округу №35 12+ 14:30 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Ас-ыттар 12+ 16:00 - Саха Сирэ-Якутия 16:15 - Сэһэн сирэ 6+ 17:00 - К 75-летию Великой Победы 12+ 17:30 - Полярная звезда 17:45 - Мультисериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» инф. биэри 12+ 18:15 - Аал-луук мас 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Выборы-2020 12+ 19:30 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 21:00 - Санаа күүһэ 12+ 21:30 - Сэһэн сирэ 6+ 22:15 - Бастың клип 6+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» инф. биэри 12+ 09:15 - Выборы-2020 12+ 09:30 - Готовим вкусно 10:30 - Санаа күүһэ 12+ 11:00 - Актуальное интервью 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:15 - Репортаж 6+ 12:30 - Аал-луук мас 12+ 13:15 - Кыайылы-75 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 14:00 - Совместные агитационные мероприятия по дополнительным выборам кандидатов в депутаты Государства Ил Түмэн по Арктическому округу №35 12+ 14:30 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Город женщин 12+ 16:00 - Саха Сирэ-Якутия 16:15 - Сэһэн сирэ 6+ 17:00 - К 75-летию Великой Победы 12+ 17:30 - Полярная звезда 17:45 - Мультисериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» инф. биэри 12+ 18:15 - Один из нас 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Выборы-2020 12+ 19:30 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 21:00 - Санаа күүһэ 12+ 21:30 - Сэһэн сирэ 6+ 22:15 - Бастың клип 6+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» инф. биэри 12+ 09:15 - Выборы-2020 12+ 09:30 - Город женщин 12+ 10:30 - Санаа күүһэ 12+ 11:00 - Актуальное интервью 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:15 - Репортаж 6+ 12:30 - Один из нас 12+ 13:15 - Кыайылы-75 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 12+ 14:00 - Совместные агитационные мероприятия по дополнительным выборам кандидатов в депутаты Государства Ил Түмэн по Арктическому округу №35 12+ 14:30 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Готовим вкусно 16:00 - Саха Сирэ-Якутия 16:15 - Сэһэн сирэ 6+ 17:00 - К 75-летию Великой Победы 12+ 17:30 - Полярная звезда 17:45 - Мультисериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» инф. биэри 12+ 18:15 - Эл иитэ 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Выборы-2020 12+ 19:30 - Өркөн өй 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 21:00 - Эр санаа 12+ 22:00 - Бай 12+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Геван 12+ 06:30 - Простые истины 12+ 07:00 - Сана күн-Новый день 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Бастың клип 12+ 10:00 - Кал, олоҕ, сэхэргэһиэх 6+ 11:00 - Хранители времени 12+ 11:30 - Новости парламента 12+ 11:45 - Саха итэҕэлэ 12+ 12:15 - Уостан туолт ырыалар 6+ 12:30 - Ас-ыттар 12+ 13:30 - Саха сирэ. Күнтэн күн 12+ 14:30 - Геван 12+ 15:00 - Истин илдьит 6+ 15:30 - Санаа күүһэ 12+ 17:30 - Кыайылы-75 12+ 18:30 - Дом мечты 12+ 19:00 - Эн сулускун! 12+ 21:00 - Саха сирэ. Күнтэн күн 12+ 22:00 - ТВ-спорт 12+ 00:00 - Өркөн өй 12+	06:00 - Геван 12+ 06:30 - Кал, олоҕ, сэхэргэһиэх 6+ 07:30 - Бастың клип 12+ 07:45 - Полярная звезда + 08:30 - Родной край 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Саас кэлбитинэн! 10:00 - Будем вместе 12+ 10:15 - Хотугу сулус 6+ 10:45 - Оҕо саас ыллыыр 11:00 - Мультисериал 6+ 11:30 - Дом мечты 12+ 12:00 - Хранители времени 12+ 12:30 - Готовим вкусно 12+ 13:30 - Итоги недели 12+ 14:30 - Геван 12+ 15:00 - Истин илдьит 6+ 15:30 - ТВ архыыбыттан. Кыһыады Уус төрөөбүтэ 100 сылыгар 6+ 16:15 - Продвижение 12+ 16:30 - Моя Якутия 12+ 17:00 - Клевая рыбалка 17:30 - ТВ-спорт 12+ 20:00 - Тылынаах дорбосон 12+ 20:45 - Бастың клип 6+ 21:00 - Итоги недели 12+ 22:00 - Кэсисэр 12+ 00:00 - Бастың клип 6+ 00:15 - Кэсисэр 6+

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндүккыспытын, амарах ийзбитин, эбэс эбэбитин, убастыыр эдэиийбитин, Прокопий Сокольников-яатыман Чуралчтывагы киши балыһа лаборатория отделениеһын туттаах үлэһитин Марта Андреевна Захарованы үй-аңардаах үбүлүдүгүнэн итиитик-истиһик эбэрдэлиибит!

Новосибирскийдэагы медицинскэй училищени 1991 сыллааха ситиһилээхтик үөрэнэн бүтэрэн, Чуралчы оройуонун киши балыһа лабораторияһын отделениеһыгар харыс да сир халбарыйбаҕа, төрөөбүт улуһун иннигэр олус бэринилээхтик уонна үтүө суобастаахтык кун бууһугар дистри үлэһик-хамсыы сылдьарынан, биһиги кизин туттабыт, холобур оностобут. Чэгиэнник сылдьан, олоҕо дьулураруһун, ытыктыах санаарҕынан субэ-ама, күүс-көмө буолан, чүгөс дьонун, оҕолорун, аймахтарын сылаас сыйыһынарарыгар устулланан, элэһтэһиыр-бааччы оҕор! Биһиги тустуһугар кыһаммыҥ, убаарабат болбосмон иһин барба мөхтөлүбүтүн, баҕа санаабыт бастыһын тирдэбүт.

Эбэрдэни кытта Чуралчтыттан ийэм Александра Степановна, кыһыһы Сайыһа, бырааттарын Андрей, Александр уонна Ньурууһа Оконешникоетар, Захаровтар халын аймах, Мишинэй куораттан уолун Семён, киийитин Татьяна, сизини Таисия.

Күндү үрүг халлаһтыах аамҕалары – окулист Диана Владимировна Сотникованы, Парасковья Филипповна Слепцованы, элтиир быраастын Анна Ксенофонтовна Пахомованы, балыһа кэрэ аңардарын кэлэн илэр Аан дойдутаагы дьахталлар күннэринэн итиитик-истиһик эбэрдэлиибит! Дьонно ис сүрэххиттэн үтүөнү оҕорбукпут сүүс тэһүл эрэйдин, үс үйэ туһары сүлүһүтүн! Сырдык санаабыһынан сыдыһаан үрүг күн аһыһар үөрэ-көтө сылдьыт!

Эбэрдэни кытта Евдокия Каженикина, Чуралчы улуһун уонна нэһилиэтин Бочуоттаах олоҕо.

— 02 ИЗВЕЩАЕТ —

ОСТОРОЖНО, МОШЕННИКИ!!!

18 февраля 2020 года в отдел МВД России по Чуралчинскому району обратилась 45-летняя местная жительница. Гражданка сообщила, что неизвестные обманым путем списали деньги с её карты.

Гражданка пояснила, что на её сотовый телефон позвонил ранее ей не знакомый номер +74952138112 по телефону говорил женский голос. Представилась работником службы безопасности ПАО «Сбербанк России», которая пояснила, что с её банковской карты неустановленное лицо находится в г. Калининград пытается снять денежные средства, также пояснила ей, чтобы предотвратить снятие денежных средств, необходимо назвать подробную информацию номера банковской карты и трехзначный код с обратной стороны банковской карты. Где гражданка, поверив, назвала им необходимые информации банковской карты, после на её телефон поступил смс-сообщения из №900 текстом код подтверждения, далее гражданка назвала код подтверждения, после чего с её банковской карты произвелась снятие денежных средств в размере 22352 рублей. Тем самым мошенники завладели денежными средствами гражданки.

Полиция напоминает, что схемы обмана могут быть разными, главное – никому не сообщайте данные банковской карты, а также коды, которые могут поступать в смс-сообщениях.

Схемы их обмана повторяются из года в год. Не доверяйте сомнительным предложениям и не переводите деньги по просьбе неизвестным вам лиц.

Сотрудники банка никогда не просят назвать коды из смс-сообщений, номера карт и коды безопасности либо иную конфиденциальную информацию, это делают только мошенники.

Направление экономической безопасности и противодействия коррупции отдела МВД РФ по Чуралчинскому району.

НАСЛЕЖНЫЙ СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «ЧУРАЛЧИНСКИЙ НАСЛЕГ» ЧУРАЛЧИНСКОГО УЛУСА (РАЙОНА) РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)

Внеочередная сессия IV созыва

РЕШЕНИЕ № 328

с.Чуралча

от «25» февраля 2020 г.

О внесении изменений в Правила благоустройства на территории муниципального образования «Чуралчинский наслег» от 18 июня 2015 года №142/1

В целях приведения нормативного правового акта муниципального образования «Чуралчинский наслег» в соответствие с действующим законодательством, в соответствии с Градостроительным кодексом Российской Федерации, Уставом муниципального образования «Чуралчинский наслег», наслегный Совет депутатов муниципального образования «Чуралчинский наслег» Чуралчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) РЕШИЛ:

1. Внести в Правила благоустройства на территории муниципального образования «Чуралчинский наслег», утвержденные решением наслегного Совета депутатов муниципального образования «Чуралчинский наслег» Чуралчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) от 18 июня 2015 года №142/1 (далее – Правила) следующие изменения:

1.1. Раздел 9 Правил исключить и изложить в следующей редакции:

«Раздел 9. Содержание животных в муниципальном образовании «Чуралчинский наслег»

9.1. Общие положения.

9.1.1. Настоящий Порядок устанавливает единые требования к юридическим и физическим лицам, независимо от их организационно – правовых форм, которые являются владельцами домашних животных.

9.1.2. При содержании домашних животных не допускается ущемление прав и законных интересов соседей, иных физических и юридических лиц.

9.1.3. Владельцы животных обязаны:

- предотвращать причинение вреда своими животными на других животных, людей и имуществу других лиц;

- обеспечивать тишину для окружающих в соответствии с санитарными нормами, соблюдать действующие санитарно-гигиенические и ветеринарные правила;

- не допускается содержание домашних животных в местах общего пользования многоквартирных жилых домов.

9.1.4. Допускается содержание собак в свободном выгуле на орошенной территории земельного участка, принадлежащего владельцу животного на правах предусмотренных законодательством, в вольере или на привязи.

9.1.5. Учет собак, содержащихся на территории муниципального образования «Чуралчинский наслег» проводят ветеринарные службы по заявительному принципу владельцев собак и при проведении ежегодной вакцинации.

9.2. Обязанности владельцев собак и кошек.

Владельцы собак и кошек обязаны:

9.2.1. Обеспечить надлежащее содержание собак и кошек в соответствии с их биологическими особенностями и требованиями настоящего Положения. Принимать необходимые меры, обеспечивающие безопасность окружающих и гуманное обращение с животными.

9.2.2. Не допускать загрязнения собаками и кошками квартир, лестничных клеток, лифтов, подвалов и других мест общего пользования в многоквартирных домах, а также придомовых территорий, прилегающих территорий, территорий общего пользования, тротуаров, улиц и т.п. Загрязнения указанных мест немедленно устраняются владельцами животных.

9.2.3. Принимать меры к обеспечению тишины в жилых помещениях.

9.2.4. Не допускать собак и кошек на детские, спортивные площадки, в магазины, столовые и другие подобные общественные места.

9.2.5. Не допускать купание собак и кошек в местах массового отдыха граждан.

9.2.6. Гуманно обращаться с животными (не выбрасывать, не оставлять их без присмотра, пищи, воды,

не избивать их, не разводить с целью использования мяса и шкуры животного и т.п.). В случае заболевания, во время болезни прибегнуть к ветеринарной помощи.

9.2.7. Представлять по требованию ветеринарных специалистов собак и кошек для осмотра, диагностических исследований, профилактических прививок и лечебно-профилактических обработок.

9.2.8. Немедленно сообщать в ветеринарные учреждения о случаях внезапного падежа собак и кошек или подозрения на заболевание этих животных бешенством и до прибытия ветеринарных специалистов изолировать заболевшее животное.

9.2.9. Не допускать выбрасывание трупов собак и кошек, утилизацию которых осуществляет организация (предприятие), имеющая договорные отношения со специализированными службами, с дальнейшей оплатой услуги по утилизации.

9.3. Порядок выгула собак.

9.3.1. При выгуле собак владельцы обязаны соблюдать следующие требования:

- выводить собак из жилых помещений (домов), а также изолированных территорий в общие дворы и на улицы только на коротком поводке и в наморднике (кроме щенков до трехмесячного возраста и собак мелких декоративных пород, которые должны выводиться на поводке);

- не допускать собак на детские площадки, в парки, на стадионы, в магазины, столовые, охотничьи территории организаций и другие места общего пользования, если иное не предусмотрено собственниками данных объектов, за исключением мест проведения специализированных мероприятий (выставки собак, кошек);

- выгуливать собак служебных и бойцовых пород допускается только лицами, достигшими 16 лет.

9.3.2. Отлову подлежат собаки, независимо от породы и назначения (в том числе и имеющие ошейники с номерным знаком), находящиеся на улицах или в иных общественных местах без сопровождающего лица.

9.3.3. Отлов бродячих животных осуществляется специализированными организациями.

9.3.4. Бездомная собака, появившаяся в общественном месте, где могут находиться малолетние дети, признается общественно опасной, угрожающей жизни и здоровью человека. Такая собака подлежит отлову в соответствии с действующим законодательством.

9.4. Требования к содержанию скота.

9.4.1. Запрещается передвижение сельскохозяйственных животных на территории муниципального образования без сопровождающих лиц.

9.4.2. Выпас сельскохозяйственных животных осуществляется на специально отведенных местах выпаса под наблюдением владельца или уполномоченного им лица.

9.4.3. Забой скота осуществляется в специально отведенных для этого местах. Забой скота производится в соответствии с требованиями действующего законодательства;

9.4.4. Захоронение умершего скота производится в специально определенном месте.

9.4.5. Перегонять животных и скот по дорогам следует только в светлое время суток, направляя их при этом как можно ближе к правому краю дороги;

9.4.6. Запрещается:

- нахождение животных и скота на территории населенных пунктов в не отведенных местах, за исключением мест проведения специализированных мероприятий (выставки и пр.);

- выпас птицы на территории населенных пунктов;

- выпас животных, скота без присмотра или без привязи;

- вести животных и скот по дороге с асфальтным покрытием при возможности прогона по грунтовым дорогам и тропинкам.

2. Настоящее решение подлежит официальному опубликованию (обнародованию) в порядке, предусмотренном Уставом муниципального образования «Чуралчинский наслег».

3. Контроль исполнения настоящего решения возложить на председателя комиссии по вопросам коммунального хозяйства и отраслям промышленности.

Е.В. Попов,

председатель наслегного Совета депутатов,

В.Д. Сивцев,

глава наслега.

7 лет в строительстве

СТРОИМ ЧАСТНЫЕ ДОМА

Гарантия 2 года

Ипотека от 1,7% годовых
Без первоначального взноса
Субсидии
Материнский капитал

Дома из бруса
и СИП-панелей
При заказе дома подарок:
скамейка и адресная табличка

E-mail: izhs-ipoteka@mail.ru

Звоните, пишите к.т. 8-914-285-23-15

Наш адрес: г. Якутск ул. Стадухина 63/1 офис 312

Instagram: izhs_ipoteka

ИЖС ипотека

строительство частных домов

Наши филиалы

Татта : Ытык-Кюель, ул. Ленина 29
здание Тетрис, 2 этаж
Амга : ТЦ Олоһо, 2 кабинет
Чуралча : ТЦ Четыре сезона, 2 этаж

Кылаабынай арааһтар – Л.В. ГОРОХОВА
Кылаабынай арааһтар солбуйааччы – Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
Экспертиза сметтар, суруу отдала – А.Н. ЗАХАРОВА
Экспертиза, тыа халлаһыстыбатын отдала – А.М. СЛЕПЦОВ
Карсаадыһаннар – М.В. ПЕТРОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ
Таннааччы – Л.К. ПОПОВА
Бачааттааччы – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийсн таһарааччылар: СР
Позвоните, пишите, Чуралчы улуһун
«Сана олох» редакционнай-издательскай
холбоһук автономнай унитарнай
Российской Федерации Роскомнадзор
СР управлениһыгар 2012 с. кулун тутар
15 күнүгэр регистрацыйаһын нүмэрэ –
ПН №ТУ14-0238.

Редакция, издатель
аадырыһа: 676670, Чуралчы
сэл., Карп Маркс уул., 26 «а»
Телефоннарбыт: редактор
– 41-332, отдалар – 41-265,
41-358. E-mail: sanacloh@
mail.ru, сайт: sanacloh.ru,
instagram: @sanacloh

Бачааһы саһаһа: № 17 (11673)
Күмүһ: 2 бач. ливис
Ахсаана 1200. Хаһыат сыанаһа: 15

Аһтар отдалар аһтар аһтар
редакция таһарааччылар аһтар аһтар
аһтар аһтар аһтар аһтар аһтар
аһтар аһтар аһтар аһтар аһтар
аһтар аһтар аһтар аһтар аһтар

Хаһыат бачааһы бачааһы грлфига: 16 ч 00 м. Бачааһы бачааһы: 16 ч 00 м. «Сана олох» редакционнай-издательскай холбоһукта 05.03.2020 с. офсетка бачааһына.
Типография аадырыһа: 676670, Чуралчы сэл., Карп Маркс уул., 26 «а» Индекс: Р0008. Хаһыат наһааһа иһаһа: олуторуһуһа уонна бачааһына таһар.